

SEJM
RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ
VIII kadencja

Druk nr 1955

Warszawa, 20 października 2017 r.

Pan
Marek Kuchciński
Marszałek Sejmu
Rzeczypospolitej Polskiej

Na podstawie art. 33 regulaminu Sejmu niżej podpisani posłowie wnoszą projekt uchwały:

- w 500. rocznicę Reformacji.

Do reprezentowania wnioskodawców w pracach nad projektem uchwały upoważniamy panią poseł Urszulę Paślawską.

(-) Mieczysław Kazimierz Baszko; (-) Paweł Bejda; (-) Mieczysław Kasprzak; (-) Małgorzata Kidawa-Błońska; (-) Eugeniusz Kłopotek; (-) Władysław Kosiniak-Kamysz; (-) Kazimierz Kotowski; (-) Jan Łopata; (-) Mirosław Maliszewski; (-) Urszula Paślawska; (-) Krzysztof Paszyk; (-) Marek Sawicki; (-) Tomasz Siemoniak; (-) Zbigniew Sosnowski; (-) Genowefa Tokarska; (-) Piotr Zgorzelski.

Uchwała
Sejmu Rzeczypospolitej Polskiej
z dnia ..... 2017 r.
w 500. rocznicę Reformacji

W roku 2017 obchodzono jubileusz 500-lecia Reformacji. Sejm zwraca uwagę na wkład środowisk ewangelickich w rozwój kultury, języka ojczystego, szkolnictwa, działalności społecznej oraz świadomości narodowej i obywatelskiej.

Środowiska te promowały w życiu społecznym pracowitość, gospodarność, racjonalność, spolegliwość i troskę o Państwo jako dobro wspólne. Ewangelicyzm dał Polsce wielu ludzi intelektu, ducha przedsiębiorczości, będących żarliwymi patriotami, którzy zajmowali odpowiedzialne stanowiska w polskiej armii.

Uwzględniając wkład środowisk protestanckich w rozwój oraz zachowanie niepodległości naszej Ojczyzny, pomni na dokonania naszych przodków, nawiązując do najlepszych tradycji wolności i wzajemnego poszanowania religii Sejm Rzeczypospolitej Polskiej, przekonany o szczególnym znaczeniu wydarzeń z roku 1517, pragnie uczcić jubileusz 500-lecia Reformacji.

Uzasadnienie

Dzień 31 października 1517 roku jest uznawany za symboliczny początek Reformacji. Marcin Luter ogłosił wówczas w Wittenberdze swoje tezy teologiczne. Reformacja od początku była ruchem szerokim, obejmującym wiele środowisk. Jej idee przeniknęły do krajów anglosaskich, skandynawskich i Europy Środkowej, w tym Polski. Współczesny protestantyzm stał się obywatelem świata. Kościoły luterzańskie liczą ok. 80 milionów wiernych, a do dziedzictwa duchowego Reformacji przyznaje się kilkaset milionów chrześcijan różnych wyznań protestanckich i anglikańskich. Reformacja wpisała się w sekwencję ważnych wydarzeń, które ukształtowały współczesne oblicze cywilizacyjne Zachodu, i to nie tylko w warstwie religijnej, lecz również kulturowej, społecznej, gospodarczej i politycznej.

Rodzący się w Polsce protestantyzm nie tylko przejmował idee reformacji europejskiej, lecz również wpływał na jej bieg. Ikoną takich relacji była działalność Jana Łaskiego, zasłużonego nie tylko dla kultury polskiej, ale też dla historii Belgii, Holandii i Anglii. Jego postać została upamiętniona na Pomniku Reformacji w Genewie. Reformacja w Polsce stała się prekursorką dialogu ekumenicznego. Zgoda sandomierska podpisana w 1570 roku pomiędzy luteranami, kalwinami i braćmi czeskimi uważana jest za najstarszy akt ekumeniczny w Europie.

Na gruncie polskim Reformacja została ożywiona duchem służby Ojczyźnie. Polscy działacze reformacyjni już w XVI w. włączyli się aktywnie w prace na rzecz modernizacji państwa. Mieli ku temu sposobność, bowiem w połowie XVI wieku, tj. w czasach największej potęgi Rzeczypospolitej ponad połowa senatorów była protestantami. Podobne proporcje występowały w izbie poselskiej. Związany z Reformacją polityk, działacz egzekucyjny, 9-krotny marszałek izby poselskiej Rzeczypospolitej Mikołaj Sienicki jest uznawany za twórcę podstaw polskiej terminologii prawnej i politycznej. Autorem programu modernizacji państwa był Andrzej Frycz Modrzewski, wykształcony w Krakowie i Wittenberdze sympatyk ruchu reformacyjnego.

Rozwój szkolnictwa to jedno z największych dokonań kulturowych Reformacji. Jego wyznacznikiem stało się kształtowanie dojrzałości, refleksyjności i autonomii myślenia. Obok szkół niższego szczebla powstały w Gdańsku, Elblągu i Toruniu Gimnazja Akademickie mające de facto charakter szkół wyższych. Znanymi ośrodkami naukowymi było również wielkopolskie Leszno oraz małopolski Raków. Tworzenie szkół w środowiskach protestanckich stało się kulturowym imperatywem. Do historii nauki przeszły nazwiska dwóch gdańszczan: astronoma Jana Heweliusza oraz Gabriela Daniela Fahrenheita, twórcy skali

temperatury. Światową sławę zyskał toruński matematyk, lekarz i inżynier wojskowy Adam Freytag. Prekursorką ekologii, botaniki, aptekarstwa i ziołolecznictwa była królowna Anna Wazówna, protektorka Reformacji na ziemiach polskich.

Reformacja podkreślała znaczenie języka ojczystego, stąd też wywarła wpływ na rozwój literatury polskiej i kultury narodowej. W dużej mierze dzięki protestantyzmowi przetrwała polskość na Śląsku Cieszyńskim i Mazurach. Do historii przeszły takie postacie Polaków-ewangelików, jak m.in.: Mikołaj Rej – ojciec literatury polskiej i twórca polskiego języka literackiego, Jerzy Trzanowski - duchowny ewangelicki, autor zbioru pieśni religijnych, śpiewanych do dnia dzisiejszego w wielu Kościołach protestanckich na świecie, zwany „Słowiańskim Lutrem”, pastory Krzysztof Mrongowiusz i Gustaw Gizewiusz - zasłużeni działacze społeczni i orędownicy kultury polskiej w Gdańsku i na Mazurach. Wiele wybitnych postaci ulegało asymilacji i stawało się luminarzami kultury narodowej, jak chociażby Samuel Bogumił Linde, językoznawca, pedagog i tłumacz, twórca „Słownika Języka Polskiego” czy Oskar Henryk Kolberg, etnograf, folklorysta i kompozytor. Na cmentarzu ewangelicko-reformowanym w Warszawie spoczywa Stefan Żeromski.

W dziejach kultury polskiej nie sposób pominąć roli, jaką wywarła Reformacja na tworzenie muzyki sakralnej. Powstawały pieśni wielogłosowe wzbogacone muzyką ludową. Śpiewano w języku ojczystym. W okresie Reformacji działali słynni polscy kompozytorzy wyznania ewangelickiego, tacy jak Wacław z Szamotuł czy Cyprian Bazylik.

Polscy ewangelicy aktywnie brali udział w walkach o niepodległość. Wspomniany już ks. Krzysztof Mrongowiusz miał odwagę swoimi protestami u króla pruskiego na ponad pięćdziesiąt lat zahamować germanizację ewangelickich szkół na Mazurach. Twórca Legionów we Włoszech generał Jan Henryk Dąbrowski wychował się w rodzinie katolicko-kalwińskiej. Wspaniałymi przykładami najlepszych tradycji patriotycznych byli: Gen. Józef Longin Sowiński - dowódca artylerii Królestwa Polskiego w czasie Powstania Listopadowego, kontradmirał Józef Unrug, dowódca floty polskiej i obrony Helu w 1939 r., prezydent Warszawy Stefan Starzyński, urodzony w rodzinie ewangelickiej gen. Władysław Anders, którego trzech bracia również w tym czasie walczyli w Polskich Siłach Zbrojnych na Zachodzie, Halina Martinowa, łączniczka i sanitariuszka Armii Krajowej, odznaczona w marcu 1986 roku Krzyżem Oficerskim Orderu Odrodzenia Polski przez Prezydenta RP na uchodźstwie Edwarda Raczyńskiego, cichociemny Adolf Pilch, żołnierze wyklęci: Paweł Heczko, Emil Ruśniok.

W obozach koncentracyjnych w trakcie II wojny światowej zginęło ok. 30% duchownych ewangelickich. Biskup Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce ks. Juliusz Bursche za swoją pracę narodową, m.in. w czasie plebiscytów na Mazurach i Warmii oraz udział w

konferencji wersalskiej zapłacił cenę życia – w 1942 roku zginął w obozie koncentracyjnym w Oranienburgu. Papież Jan Paweł II podczas swojej wizyty w kościele św. Trójcy w dniu 9 czerwca 1991 r., wspominając ks. bpa Juliusza Burschego, powiedział: „Ten wielki chrześcijanin i wielki polski patriota wolał oddać życie w niemieckim więzieniu niż wyrzec się polskości”.

Polska przez lata była ojczyzną dla osób różnych wyznań, religii i narodowości. Jest także domem dla Polaków-ewangelików.